

BUITEN

21^E JAARGANG N^O. 33.

ZATERDAG 13 AUGUSTUS 1927.

Foto A. Rupp.

GEZICHT OP DE PIZ LA MARGNA (OBER ENGADIN).

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

GEZICHT OP DE PIZ LA MARGNA (OBER ENGADIN) . . .	BLZ. 385
OP DE HELLING DER BARRANCA, DOOR HERMAN WHITAKER (4)	BLZ. 386
BUSSACO (GEÏLLUSTREERD), DOOR ANTOINETTE VAN HOYTEMA	BLZ. 388—389
FIFI, DOOR E'TOEC	BLZ. 389
OULD SCHIEDAM (GEÏLLUSTREERD), DOOR M. C. SIGAL JR. (SLOT)	BLZ. 390—393
DRANKGEBRUIK EN -MISBRUIK AAN DE ZAAEN IN VROEGER EEUWEN, DOOR A. W. FRANCKEN . . .	BLZ. 392
VAN VERRE STRANDEN (GEÏLLUSTREERD), DOOR W. A. SCHRAUWEN (3)	BLZ. 394—395
IN HET GLACIER NATIONAL PARK (ILLUSTRATIE) . .	BLZ. 396

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beteeftdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Op de helling der Barranca

DOOR

HERMAN WHITAKER.

4) **T**OEN hij terugging, liep Seyd langs de ezeldrijvers. Uit hun gezichten sprak afkeer, argwaan en angst. Billy, die dat zag, merkte op: „De methoden van onzen vriend staan mij wel aan. Ik ken een aantal menschen, die ik wel eens onder zijn gezag wou plaatsen. Stel je een systeem voor dat de menschen zoo africht, dat ze, zonder dat er een woord gesproken behoeft te worden, je vijanden voor je uit den weg ruimen. Ik noem het ideaal”. „Ja”, lachte Seyd. „Ik heb er zooveel respect voor, dat ik voorstel, dat wij beurtelings de wacht houden, met het oog op de mogelijkheid, dat ze probeeren ons de keel af te snijden. Als jij nu eerst een dutje gaat doen, zal ik de eerste wacht houden”.

Terwijl hij daar zoo zat, liet hij de gebeurtenissen van dien dag de revue passeeren. Hij keek naar Billy, die rustig lag te slapen en toen naar de ezeldrijvers, die in hun roode serapes ¹⁾ gewikkeld bij hun eigen vuur lagen. En zijn gedachten dwaalden af naar de middeleeuwsche barbaarschheid tijdens de „verovering”, de wreedheid der Azteken en de lang vervlogen dagen toen de tempel gebouwd werd, dien zij dien dag waren langsgetrokken. Het verwijderd geloei van het water, het ruischen van den wind door de boomen, de stemmen van den nacht die oprezen uit de zwarte diepten der vallei omvatten zijn geest en verlevendigden zijn verbeeldingskracht tot hij zijn eigen beschaving zag als een korten lichtstraal in de duisternis der tijden. Hij was zoo heelemaal in beslag genomen door zijn gepeins, dat hij verrast opkeek toen hij Billy's stem hoorde zeggen:

„Ik heb vier uren geslapen. Tijd dat jij gaat maffen”.

VIJFDE HOOFDSTUK.

„Poeh!”

Opkijkend van een leerboek over het metselen, speciaal voor het bouwen van ovens, wierp Billy een steentje naar Seyd, die bezig was proeven te nemen met kalk uit een oven dien ze zelf gebouwd hadden. „Ik had altijd gedacht, dat metselen maar een werk was van schietlood en troffel, maar

1) serape = een Mexicaansche deken met een gat er in voor het hoofd.

dat ellendige vak levert meer moeilijkheden op dan de differentiaal-rekening. Die vent maakt me duizelig met zijn geklets over verbanden en rijen, hoeken en hellingen en bogen”.

Op zijn spade leunend, veegde Seyd zich het zweet van het voorhoofd. „Ik ben ook bezig eenige ontdekkingen te doen. Ik had een opperman altijd min of meer benijd. Maar nu bemerk ik dat die nederige arbeider meer eenheden kracht in zijn werk verbruikt dan een paard. Als een remedie voor duizeligheid als gevolg van overwerkt zijn, heeft kalk aanmaken zijn gelijke niet. Kom me eens helpen met die schop”.

„Kunnen we nou niet één enkelen peon huren, Seyd?” steunde Billy.

Seyd's schouderophalen sprak duidelijker dan woorden van den stillen boycott waaronder zij al drie weken lang leden. Op den ochtend waarop zij in de mijn waren aangekomen en terwijl de angst voor Sebastien Rocha hem nog in het bloed zat, hadden zij Calixto zoo weten te bepraten, dat hij hun twee muilezels had verkocht tegen een prijs, die hem bijna zoo rijk maakte als een rancho. Maar dat was al wat ze met de inboorlingen hadden kunnen bereiken. Niet één man had zich aangeboden als arbeider tegen een loon, dat rijkdom beteevende voor een peon. De kolenbranders, die hun ezels langs hen dreven, beantwoordden hun groeten met gemompelde verwenschingen of sombere blikken, koppig in hun barschheid als de tempel-goden. Werkelijk leek in die dagen het onbegrijpelijk gelaat van den tempelgod Seyd het beeld toe van de vastberaden oppositie, die zijn voorgangers had verjaagd en die nu probeerde hem evenzoo te verdrijven. Hij zag het zelfs in de mollige gezichten der kinderen die hem van de drempels der hutten aankeken met de eeuwenoude koppigheid in hun oogen.

Niet dat ze den moed hadden verloren. Toen ze eenmaal tot de overtuiging waren gekomen, dat ze geen arbeiders konden krijgen, waren ze zelf aan het werk gegaan. In een maand tijd hadden zij de adobe woning weer opgebouwd, die bij de plotselinge verdwijning van den Duitscher min of meer beschadigd was, een kalkoven gemaakt en het hout en de steenen gehaald die noodig waren; verder hadden zij de fundamenteen voor de smeltoven gelegd en in vrije oogenblikken het mooiste erts uitgezocht uit de honderden tonnen, die de Engelschen zoo onverstandig waren geweest te delven vóór ze te pletter waren geloopt tegen de combinatie van hooge vrachten en lage prijzen.

Dat laatste was prettig werk geweest; want zoo rijk was het gesteente, dat Billy na enkele onderzoekingen van het gehalte rondgesprongen had van plezier. Nooit hadden de jongelui schitterender vooruitzichten gehad; en daar hij wist dat Billy's pessimisme van dit oogenblik slechts het gevolg was van een sterken afkeer van lichamelijken arbeid onder de gloeiende zon, glimlachte Seyd slechts. Hij zette zich op een steenhoop neer, veegde zijn gelaat af en keek uit over het dal.

De mijn lag juist bij de scheidingslijn tusschen de tropische en de gematigde zône. Honderd voet lager streeden gomboomen tegen ceders en ceibas, de tropische reuzen. Orchideeën wikkelden de kopalgom-boomen in vage vlammen, terwijl iets hooger pijnboomen opschoten in een koel ravijn. Maar in de dalen heerschte de tropische plantengroei oppermachtig tot waar schitterend groen de San Nicolas rijstvelden zich uitstrekten.

„A propos”, zei Seyd, toen zijn oog hierop viel. „Don Luis is terug uit Mexico-Stad. De gebochelde houtskool-brander heeft het mij verteld toen hij vanmorgen hier langs reed”.

„Dat is sterk!” Van allen, die ze met booze oogen aankeken, was deze kreupele het boosaardigst. „Je moet hem gehypnotiseerd hebben!”

„Dat zou je niet gezegd hebben als je gehoord had hoe hij 't zei. „El General is weer op San Nicolas”, precies alsof hij een vonnis uitsprak om mij op te hangen. Niettemin ben ik blij, dat ik het weet. Ik geloof, dat ik verstandig zou doen als ik er heen ging en de *denuncio* pacht betaal, voor wij aan de smeltoven beginnen. Mexicanen houden niet van rechtzaken en bovendien voelt hij zich veilig door zijn macht over de we liever betalen terwijl hij het nog wil aannemen, en zorgen, dat ons de concessie niet weer ontnomen kan worden. Als hij iets merkt van den smeltoven —”

„Gelijk heb je”, zei Billy, de schop neerwerpend. „Terwijl jij je verkleedt, zal ik den muilezel zadelen”.

„H'm!” kuchte hij, toen Seyd een half uur later verscheen, — geschoren, gebaad en in smetteloos wit. „Is al die pracht

voor *El General*, of heeft Caliban ook wat gezegd van onze nicht? Waarachtig, ouë jongen, je ziet er piekfijn uit. Als ik de señorita was, zou ik je zien te krijgen".

Ofschoon Seyd lachte, verviel hij, zoodra hij op weg was, in een diep gepeins, dat blijkbaar betrekking had op een brief, dien hij uit zijn zak haalde en herlas, terwijl hij de steile hellingen afreed. Geschreven met een kinderachtige hand, besloeg hij zooveel pagina's, dat hij eerst halverwege was toen hij hem verscheurde en door den wind liet meevoeren. Maar dit scheen geen verandering in zijn stemming te brengen. Hij liet zijn muilezel den weg kiezen tot deze zich de laatste helling liet afglijden op zijn hurken, en toen probeerde hem tegen een boom af te werpen. Daarna deed hij een poging een bruin kind te verpletteren, dat in het stof van den weg speelde en toen was Seyd wel verplicht te letten op wat er al zoo op het pad te hooren en te zien was.

Niet het minst opmerkelijk waren de donkere blikken waarmee de bevolking hem aanstaarde. Niettemin probeerde hij telkens weer arbeiders aan te nemen.

„Neen, señor, wij zoeken geen werk".

Het gebruikelijke antwoord diende slechts als aanmoediging om te blijven volharden en hij bleef vragen in een dorp, dat zijn palmen-daken boven den jungle verhief; op de rancho's die nu het land begonnen te bedekken met groene maïsvelden; en in verspreide hutten, half verborgen onder het volle gebladerte van palm- en banaanboomen; en terwijl hij bezig was een peon te vragen, die met een houten stang rijst pelde, brak de bedwongen vijandelijkheid openlijk uit.

Het pad liep hier tusschen een heg van gespleten palen die het veld van den peon scheidde van den weg en den steilen oever van een drogen arroyo¹⁾, zoodat er maar enkele voeten ruimte was voor een troep ezels, die uit de jungle achter hen kwam aandraven. Achter elkaar loopend, hadden ze kunnen passeeren, maar toen hij omkeek, zag hij dat ze drie aan drie naast elkaar liepen.

Als hij gewild had, had hij uit den weg kunnen gaan, maar achter de ezels had hij de kraaloogen van „Caliban", den bochel, zien schitteren en zijn twee metgezellen zien grijnzen. Met een kleur van kwaadheid trok hij zijn muilezel tegen de heg, boog zich voorover en sloeg met zijn zweep naar de voorste dieren. Deze bleven staan en wilden achter elkaar gaan loopen, maar de zweepen die ze voortdreden dwongen ze steeds dichter opeen te pakken.

Het leek aanvankelijk alsof hij platgedrukt zou worden, en dat hij er ongedeerd afkwam, was slechts te danken aan de erf-vijandschap tusschen ezels en muilezels, waardoor zijn rijdier plotseling in een razenden duivel veranderde. Met zijn tanden beet het de ezels groote happen uit hun vel, terwijl zijn achterhoeven op klinkende ribben trommelden en de houtskool links en rechts deed stuiven. Maar zelfs zijn duivelsche energie was begrensd. Al redde hij daardoor zijn eigen leven en dat van zijn meester, hij kon het smetteloos wit van diens pantalon niet beschermen en die kwam erg gevlekt uit den strijd. En dat was jammer. Kleinigheden veroorzaken soms de grootste last en zonder die vlekken zou Seyd volstaan hebben met het verwijt:

„Hebben jelui aan de helft van den weg niet genoeg?"

Zelfs verdroeg hij hun brutalen grijns. Eerst toen de bochel bij het zien van zijn besmeurde kleeren heesch lachte, verloor hij zijn geduld. Zijn zweep zwaaiend, liet hij hem op de schouders van den gebochelde neersuizen — eens, twee-, driemaal, vóór de vent grommend opzij sprong. De anderen, die al voorbij waren, kwamen met getrokken messen aanstormen en ofschoon ze hun vaart stuitten toen zij een opgeheven revolver voor zich zagen, gingen zij niet weg, maar bleven, vloeken mompelend, staan.

Spijtig dat hij door zijn drift de bewongen vijandschap in een openlijke veete had veranderd, bleef Seyd besluiteloos naar hen kijken. Hij kon niet wijken, want dan stelde hij zich aan bespotting en een lateren aanval bloot. En als hij de eerste was en een der mannen zou dooden, begreep hij — die de soort van rechtspraak der Mexicaansche gerechtshoven voldoende kende — dat dit een eind zou maken aan zijn vooruitzichten, wellicht aan zijn leven. En terwijl hij dit bepeinsde, was de vraag bijna opgelost door den rijstpeller, die hem van achteren besloep. Eerst toen de man zijn zwaren stamper had opgeheven voor den slag, begreep Seyd de blikken die langs hem heen op den aanvaller geworpen werden.

Met een half oog zag hij den glans van het harde hout boven zijn hoofd en liet zich plat op zijn ezel vallen — geen seconde te vroeg, want op hetzelfde moment ging de knods langs zijn voorhoofd en verpletterde de bovenste stang van het hek. Toen hij zich weer oprichtte liep de ezel eenige stappen achteruit en nu lag ook de vierde man onder schot.

Maar wat te doen? Het raadsel bleef bestaan — om door een ander te worden opgelost, want er klonk plotseling hoefgetrappel. Achter een bamboes-boschje kwam eerst de Sibेरische wolfhond rennen en toen het meisje dat hij aan het station ontmoet had.

ZESDE HOOFDSTUK.

Zoo stil kwam ze aanrennen, dat de kolenbranders heel vlug opzij moesten springen, en toen hij in de verkeerde richting sprong, werd de gebochelde ondersteboven geworpen door het rijdier van den *mozo*, die achter haar reed.

„Wel, señor", riep ze uit, stilstaand. En toen zij de messen, het pistool en de gebroken knods zag, vroeg zij: „Hebben zij u aangevallen? Tomas!"

Zij sprak zoo vlug Spaansch, dat Seyd de woorden niet kon volgen, maar het resultaat was onmiskenbaar. Met een zekere genoegdoening keek Seyd toe, terwijl zijn vijanden wegdraafden met van tijd tot tijd een onhandigen sprong, als de zweep van den *mozo* al te hard aankwam.

„Hij heeft u willen doodslaan?" onderbrak zij den woordenstroom van den rijstpeller, die verzekerde, dat hij nooit een vinger naar Seyd zou hebben uitgestoken, als hij geweten had dat hij een vriend van haar was.

„Dan zal hij ook afgeranseld worden".

„Ik zou niet willen —" begon Seyd, maar zij viel hem in de rede: „Ging u naar San Nicolas? Dan keer ik om en rijd met u mede". En om tegenspraak te voorkomen, voegde zij er aan toe: „Ik was toch al te ver gereden".

Met genoegen reed hij naast haar en zoo gingen zij voort, tot zij de kolenbranders hadden ingehaald en den *charro* ontmoetten, die warm en bezweet van de achtervolging terugkeerde. Een wenk was voldoende om hem te doen voortrennen en even later vertelde gegil achter ze, dat de rijstpeller zijn portie kreeg.

Toen zij zijn voormalige vijanden passeerden, kon Seyd niet nalaten zich te verbazen over de verandering, die in hen had plaats gegrepen. Behalve de gebochelde, in wiens kraaloogen nog de woestheid schitterde, snikten ze allen en zelfs hij brak in jammerklachten uit. Seyd wist genoeg van de strenge Azteken kaste-wetten die de oorsprong waren geweest van de Mexicaansche peonklasse, om zich de eeuwen van onzegbare wreedheid voor te stellen, die de oorzaak waren van hun angst. Maar wat hem nog meer verbaasde, was de onverschilligheid, waarmee het meisje de afranseling bevolen had.

Wat hij tersluiks van haar zag, hielp hem niet aan een oplossing van dit raadsel. Het mooie neusje, het fijn besneden gelaat, de intelligentie die sprak uit de door een panama-hoed beschaduwde oogen, waren typisch modern. En toen hij daarvandaan keek naar het modieuse rij-kostuum, begreep hij het heelemaal niet meer.

Ten slotte zei hij, door nieuwsgierigheid gedreven: „Uw rechtspraak werkt vlug. Ik vrees echter, dat ik de aanvaller was. Tenminste ik heb den eersten slag toegebracht".

„Maar niet zonder reden". Zij keek naar zijn gevleekten pantalon. „Vertel me eens hoe het gebeurd is". En toen hij geëindigd had, zei ze:

„Juist zooals ik dacht. Dat zijn gevaarlijke lui, die u zonder eenige aarzeling vermoord zouden hebben. In den tijd toen Sebastien het land van bandieten bevrijdde, was die bochel een van zijn beste mannen".

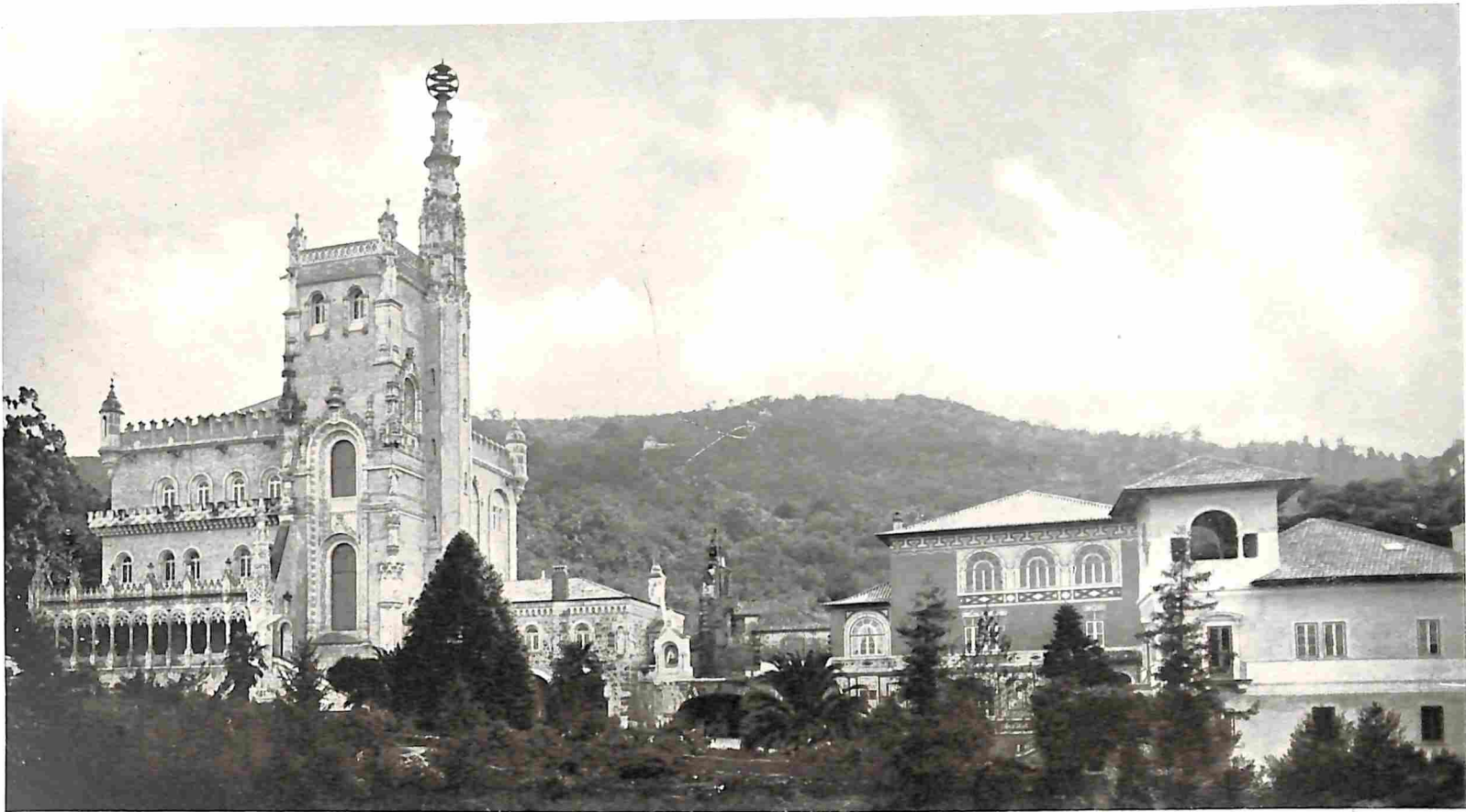
„Toch jankte hij als een hondje, toen hij de zweep voelde".

Glimlachend om zijn verbazing, verklaarde zij hem wat hij zoo raadselachtig vond: „U kent ze niet — de combinatie van woestheid en onderworpenheid die hun in het bloed zit. In vroegere tijden werd degeen, die zijn hand ophief tegen iemand uit de hoogere standen, doorgemarteld; en ofschoon die slechte tijden voorbij zijn, is het effect gebleven. Zij zijn zoo gehoorzaam als gedresseerde honden — maar even gevaarlijk voor vreemden. Als ik ze niet had laten afranselen, hadden ze dit als een verlot beschouwd u op hun gemak te vermoorden".

„Nu eerst begrijp ik hoe veel ik u verplicht ben".

(Wordt vervolgd)

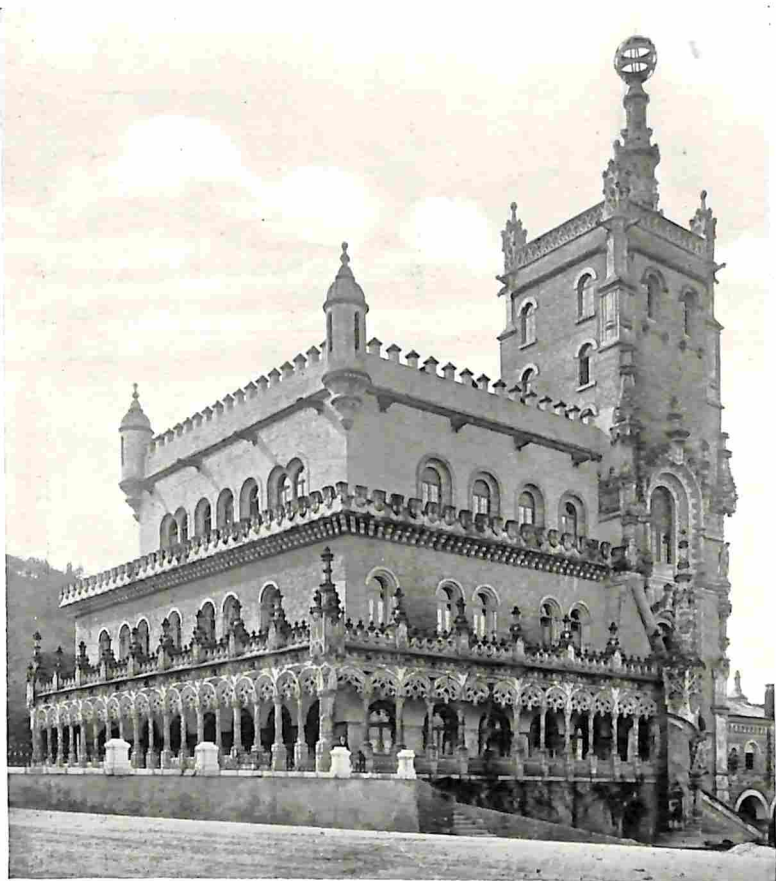
1) de droge bedding van een rivier, of stroompje.

HET VOORMALIG KONINKLIJK ZOMERVERBLIJF , THANS HOTEL, TE BUSSACO.

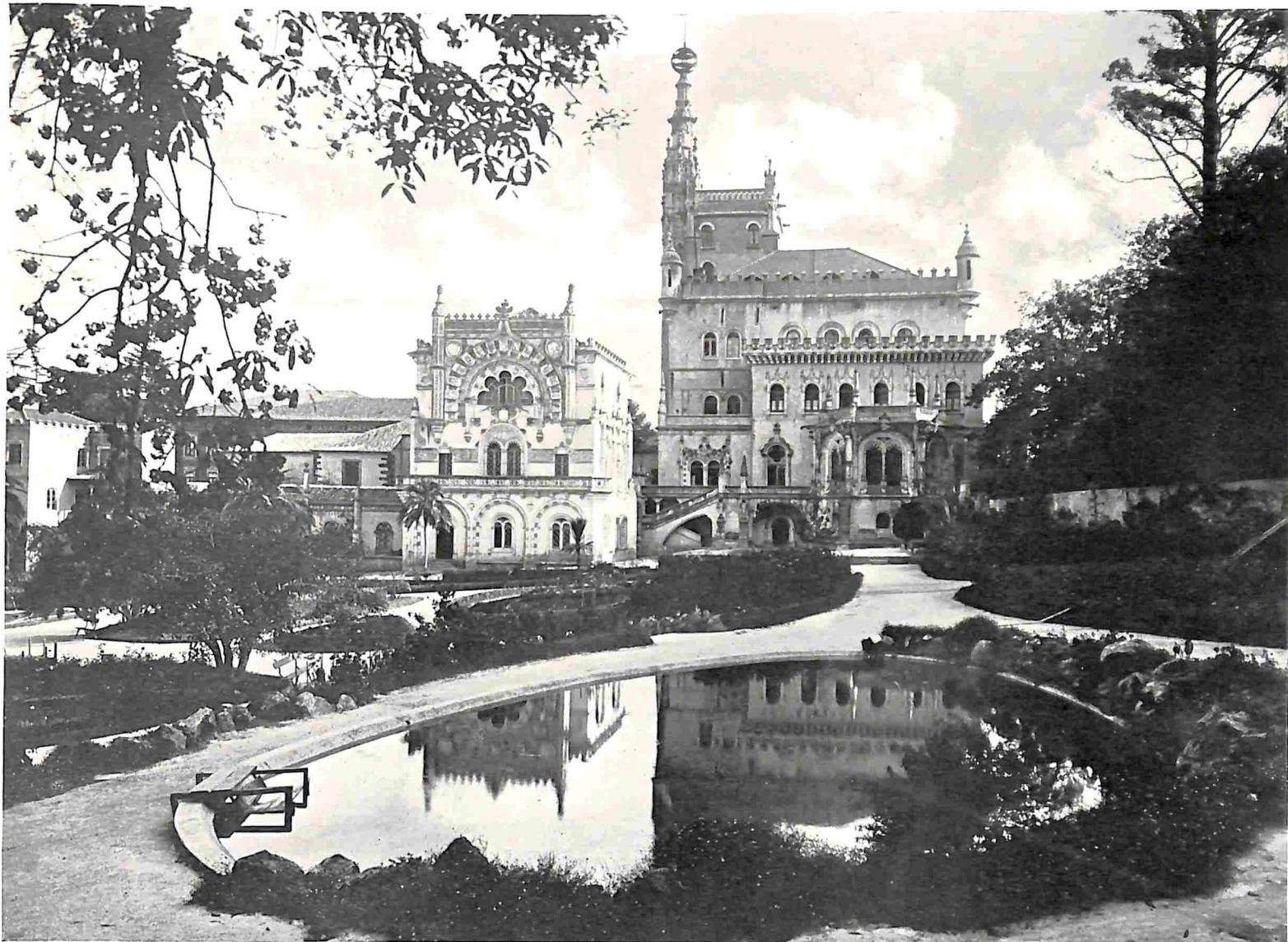
B U S S A C O .

IK geloof dat er weinig Hollanders zijn die het prachtige Bussaco met zijn palace hotel in Portugal bezoeken en toch is het een heerlijk vakantie oord, waarnaar men altijd zal terugverlangen wanneer men er eens geweest is. Op een berg, temidden van een uitgestrekt bosch, ligt het grootsche hotel naast het vroegere Carmeliter klooster, waarvan slechts een deel is bewaard gebleven. ☒ Geen wonder dat de monniken dit punt in het gebergte van Bussaco uitzochten voor afzondering en meditatie. In 1626 kochten zij den grond

HET VOORMALIG KONINKLIJK ZOMERVERBLIJF
TE BUSSACO.

van den bisschop van Coïmbra die later in de kerk van het klooster begraven werd. Om het bosch dat een oppervlakte heeft van eenige K.M.² bouwden zij een muur met vele poorten, vanwaar men een schitterend vergezicht heeft. Van de Coïmbra poort af heeft men misschien nog het meest weidsche uitzicht over de vallei, het gebergte en heel in de verte de zee. Vooral bij het vallen van den avond, wanneer de gouden zon een stralend licht werpt over het landschap, en de violette schaduwen over het dal kruipen, gaat er van die plaats een onzegbare toekering uit. Aan de buitenzijde van de poort kan men nog twee pauselijke bullen lezen waarop vermeld staat dat het onder excommunicatie verboden is vrouwen binnen te laten en het bosch te beschadigen! ☒ De meer dan 700 verschillende soorten boomen waaronder vele tropische, zijn door de monniken geplant; die groote verscheidenheid, eenig in Europa, de weelderigheid van den plantengroei, de oeroude cypressen maken Bussaco tot een ideaal verblijf. ☒ Het leven der monniken was zeer streng; gedurende de lijdensweken vertoefden zij in kluizenaarswoningen in nog grooter eenzaamheid. Deze schildehuizen huisjes en kapellen, welke nog te bezichtigen zijn, bouwden zij dikwijls op de mooiste punten van het bosch. Van binnen zijn de kapellen met tegels versierd, z.g. „azulejos”, een curiozeit van Portugal en Spanje. In de vestibule van het klooster is een marmeren gedenkplaat, waarop vermeld staat dat generaal Wellington den nacht in het klooster doorbracht, na de overwinning van Bussaco op het Fransche leger behaald. ☒ Buiten den muur, dicht bij de „Porta da Rainha”, staat een obelisk ter herinnering aan dien beroemden slag, welke in 1810 in het Bussaco-gebergte geleverd werd. Een klein museum bevat verschillende souvenirs, daaraan verbonden: uniformen, wapens, kaarten, teekeningen, enz., zelfs een theepot van buitengewone afmeting, toebehoord hebbende aan Wellington. ☒ Van „Cruz Alta” (560 m.) af, het hoogste punt van het park, heeft men een schitterend gezicht over het Caramullo en Estrella gebergte; bij helder weer kan men zelfs Coïmbra en de vallei der Mondego zien. Heel mooi is ook het uitzicht van „casa Cajaphas” en „Calvario” af, een kluizenaarswoning, zóó heerlijk gelegen, dat men den monnik die daar in afzondering leefde niet behoefde te beklagen! ☒ Het bosch met zijn kabbelende beekjes, romantische vijvers, verrassend rijke vegetatie en bloemen, roemde biedt een eindeloze variatie van wandelingen. Wil men zijn tochten verder uitstrekken dan heeft men slechts een der poorten uit te gaan om in alle richtingen goede

GEZICHT UIT DEN TUIN OP HET VOORMALIG KONINKLIJK ZOMERVERBLIJF TE BUSSACO.

wegen te vinden. Aan den voet van Bussaco ligt de kleine badplaats Luso, die 's zomers druk bezocht wordt. ☒ Nu nog wat over het Palace Hotel dat temidden van het prachtige bosch gelegen is. Oorspronkelijk bedoeld als koninklijk zomerverblijf, gebouwd in den manuelinischen of Portugeeschen Renaissance stijl, doet het al heel weinig aan een hotel denken. Een hooge trap voert naar den hoofdingang en de galerijen, welke met rijk gebeeldhouwde kolommen versierd zijn. Tegen den wand zijn geglazuurde blauwe tegeis aangebracht die verschillende tafereelen voorstellen uit de *Lusiadas*, het beroemde werk van den epischen dichter Camôens, van den grooten dramatischen schrijver Gil Vicente en van den zanger Bernadim Ribeiro. Menige voorstelling heeft betrekking op de ontdekking van den zeeweg naar Indië, door Vasco da Gama. De ruime vestibule en het statige trappenhuis zijn eveneens bedekt met tegels, oorlogstafereelen voorstellende, meer eigenaardig dan van groote kunstwaarde. ☒ De beste tijd om Bussaco te bezoeken is gedurende het voorjaar, den zomer en den herfst. Ook in den winter kan men heerlijke zonnedagen treffen, maar in dit seizoen valt er veel regen, waardoor de atmosfeer zeer vochtig wordt. ☒ Wie volkomen rust wil hebben, zal menig schaduwrijk hoekje vinden onder de oude cypressen; maar ook voor den meer ondernemenden toerist die genieten wil van wandel- en autotochten in onge-repte natuur, is Bussaco een waar Dorado.

ANTOINETTE VAN HOYTEMA.

FIFI.

DE trein ratelde door de Noordduitsche vlakten. Buiten viel reeds sedert uren een fijne regen, die door den wind schuin tegen de coupéruiten werd geslagen, en de streek als met dunne potloodlijnen gearceerd deed schijnen. De omgeploegde akkers deden door hun kleur aan pas aangemaakte chocolade denken; daartusschen lagen, als ordelijk neergelegde kokosmatten, rechthoekige geelgraauwe stoppelvelden. ☒ Deze twee stompzinnige vergelijkingen hadden zich als een refrein in de vermoeide hersenen van den

oudsten reiziger vastgezet, die, met de tijdschriften achteloos terzijde geschoven, naar het landschap staarde. Zijn overbuurman keek op zijn horloge en deelde zuchtend mee hoe laat het was. De andere wendde zijn blik van het landschap af en keek hem aan: „De reis zal uw hond daar vóór in zijn hok ook wel lang vallen . . .” — „Daarom ga ik op elk station even naar hem kijken. Dat is misschien belachelijk, maar ten slotte . . . ik doe het voor mijn plezier, en hij vindt het heerlijk”. — „Waarom zou het belachelijk zijn? Wanneer iemand zooveel met dieren heeft omgegaan, als ik toevallig door mijn tamelijk vooruitgeschoven post in Afrika, dan acht men de dierenpsyche dikwijls beslist hooger dan de menschelijke”. ☒ Zij geraakten samen in gesprek, en terwijl buiten velden en boomen perspectivisch schuin opdoemden, om dan weer weg te cirkelen, diepte de oudste der twee verschillende staaltjes, die op het gesprek betrekking hadden, uit zijn herinnering op. — „Om te beginnen zal ik u wat vertellen van Fifi. Fifi was een kleine vrouwelijke chimpanseé, die de boy mij als miniatuurbaby bracht. De moeder had men dood naast het lijk van een mannetjes chimpanseé gevonden, die geheel tegen onze bedoelingen, in een roofdierval was geraakt en door de klem gedood. Of ze uit harteer of door ziekte, of mogelijk door een slangenbeet doodgegaan was, was niet uit te maken; in elk geval weende de kleine apendochter door angst en verdriet zulke menschelijke tranen, dat ons gansche kamp wel de plaats van de moeder had willen innemen, tot ik haar van den voor de gezondheid schadelijken overvloed van belangstelling redde, door haar onder mijn eigen verzorging te nemen. Zij groeide goed; de eene doos na de andere werd te klein, tot zij eindelijk haar bed van bladeren kreeg, zooals het voor een volwassen aap betaamt, en daarbij, in plaats van een deken, een afgedankte regenjas, die haar vrouwelijke ijdelheid ten zeerste streelde. ☒ Spoedig was Fifi van ons kampeven zoo op de hoogte, dat zij uit zich zelf aanbod mij bij het inpakken van mijn bagage te helpen, terwijl zij met knorrig vooruitgestoken onderlip den boy met haar handen wegduwde en de voorwerpen in den koffer borg, in haar ijver de dingen die gekreukt waren, met zorgvuldig

afgelikte vingers rechtekkend. ☼ Eerst als alles reisvaardig was, trok Fifi zich met vrouwelijke behaagzucht terug, drapeerde de oude regenjas om zich heen, zooals zij het ons had zien doen, als wij met haar speelden, en kwam dan te voorschijn, ik zou haast zeggen met een lachje van voldoening, zoowel over dit costume, als over onze verwachtingsvolle blikken. ☼ Gedurende de reis was haar plaats op den eersten wagen, naast den koetsier, dien zij welwillend uit de hoogte behandelde, doch wien zij niet de geringste vertrouwelijkheid toestond. Wekte hij op de een of andere manier haar misnoegen op, dan greep ze bliksemsnel zijn hoed, en gooide dien onder de wielen, of zij omvatte met de volle breedte harer handpalmen zijn gezicht, wat ook niet altijd prettig was. ☼ In het kamp bemoeide zij zich al gauw met alles. Zij wroette den grond tusschen het kreupelhout om en bracht de gevonden wormen naar de in de afrastering verzamelde kippen, zorgvuldig toeziende, dat ieder zijn deel kreeg. Was er een schrokking, dan stak zij haar hand door de mazen en hield de kip aan den staart vast, tot de anderen hun achterstand ingehaald hadden. ☼ Zij bevrijdde de paarden van de vliegen, door ze te vangen en voorzichtig den kop af te bijten. Voor één paard had ze zoo'n genegenheid opgevat, dat ze het klontjes suiker bracht, die voor haar zelf het hoogste genot vormden. Toen wij dit paard vanwege een beenbreuk moesten afmaken, verviel Fifi in zoo'n diepe melancholie, dat we voor haar gezondheid begonnen te vreezen. In den eersten tijd raakte ze geen klontjes meer aan; zij beschouwde ze met een droevigen blik, als werd ze daardoor opnieuw aan haar verloren vriend herinnerd. ☼ Op algemeen verzoek werd ze uit de keuken verbannen, omdat zij met een afgelikten wijsvinger op zoo'n listige wijze van de boter snoepte, dat de gladde oppervlakte schijnbaar onaangeroerd was, zoodat men niets vermoedde en op een onsmakelijke manier bedot werd. Een anderen keer had zij in het marmeladeblik een doode muis gestopt. ☼ Tijdens de maaltijden zat zij aan een apart tafeltje en ze gedroeg zich al gauw zoo welopgevoed, dat er geen reden tot aanstoot meer was. Wij hadden haar namelijk door gebaren, die onze afkeuring te kennen gaven, aan het verstand gebracht, dat men niet door geluiden, die uit de maag voortkomen, te kennen behoefde te geven, dat het eten goed gesmaakt had. Als dit eens een enkelen keer een gast gebeurde — in de wildernis verwilderen ook de besten — strekte zij haar arm uit over de ruimte, die onze tafels scheidde, gaf mij een por in de zijde, verdraaide haar oogen, en klapte dan, terwijl zij haar handen vouwde, met de tong, alsof zij zeggen wilde: „Neen maar, zoo'n vergissing is toch wel ongelooflijk!” Deze tijd was wel het hoogtepunt van Fifi's leven. ☼ Toen ik daarna weer in meer beschaafde streken kwam, en vooral toen ik ging trouwen, werd zij gedrukt en verlegen. We hadden afgesproken, dat we haar bij ons zouden houden als we getrouwd waren, omdat zij, wanneer ik ook maar een paar dagen weg was, reeds alle voedsel weigerde. ☼ Zoolang mijn vrouw en zij nog vreemden voor elkaar waren, stond Fifi meestentijds achter mij, hield mijn jas met beide handen vast en keek verstolen naar haar, bij ieder vriendelijk knikje beschaamd haar kop verbergend. ☼ Toen er een baby was gekomen, werd mijn

vrouw door Fifi's tegenwoordigheid erg nerveus, daar zij eens gezien had hoe het dier, over het bedje gebogen, den kleine treurig had aangekeken, onderwijl zware zuchten slaakend. We lieten Fifi nu niet meer zonder toezicht, hetgeen ze als een groot onrecht beschouwde. Eerst werd ze verdrietig, dan stil, terwijl ze meestal werkeloos op een tuinbank in het zonnetje zat, met de handen slap neerhangend over de hoog opgetrokken knieën. ☼ Het was in dien tijd, dat mijn vrouw, voor het eerst in ons huwelijk, voor een dag op reis moest. Toen ik haar naar de auto gebracht had, en alleen terug kwam, stond de wonderlijke kleine figuur van Fifi in de tuindeur en keek mij opmerkzaam aan. Ik streefde haar over den kop, waarop zij met de lippen smakte, in het rond tolde, en met haar handen op den grond sloeg. Uit de enkele bloembedden plukte zij de mooiste bloemen en draaide toen alle kranen van de dure waterleiding in den tuin open, om, naar ik veronderstel, haar overmoed toch op de een of andere manier te uiten.

☼ Ik kon mijn bezigheden zoo inrichten, dat ik haar den ganschen dag om mij heen had, en toen ik haar zelf haar soep voerde, wat anders de boy deed, keek zij mij, geheel ontdaan over zoo'n onderscheiding, aan en nam toen het bord mee naar een hoek, waar zij al haar geheime schatten placht te bewaren. ☼ Alles ging goed tot den volgenden morgen. Daar het er uitzag of het dien dag erg warm zou worden, had ik mijn scheergerei op de veranda laten brengen, waar men tenminste nog een klein zuchtje voelde. Fifi zat achter mij op het trapje en keek met onverholen belangstelling toe. Aangezien scheren in tropische hitte een soort heilige handeling is, bemoeide ik mij niet verder met haar, en hield eerst op, toen ik onze baby in de aangrenzende kinderkamer hoorde huilen. Ik dacht, dat hij wakker was geworden en ging lachend de kamer binnen. Maar het bedje was leeg, en toen het schreien opnieuw begon, zag ik Fifi boven op een hooge kast zitten, met den kleine in haar arm en in haar andere hand een van mijn scheermessen, dat zij uit het openstaande etui op de verandatafel moest hebben genomen. ☼ Door mijn uitroep en het gehuil van het kind wellicht in de war gebracht, werd het dier onrustig, stak haar onderlip naar voren en begon toen heftig met den kop te knikken. Ik begreep terstond, dat zij niets kwaads in den zin had, en dat Fifi, wat zij mij zoo even op de veranda had zien doen, als een spelletje met het kind wilde nabootsen. ☼ Ik bewaarde mijn kalmte dan ook zoo goed mogelijk, omdat de hoogte van de kast en het vlijmscherpe mes vlak boven het gezichtje van mijn kleinen jongen onmiddellijk ingrijpen onmogelijk maakte, en lachte Fifi toe, wat op het kleine beangstigde gezichtje direct een goed in het oog, ging een paar passen achterwaarts tot de verandatafel, greep het mes en den scheerkwast vol schuim, en ging recht voor Fifi staan, die ademloos toekeek, altijd nog met het open mes vlak boven het gezicht van het kind. ☼ Met een duidelijk gebaar legde ik mijn eigen mes naast mij, liet haar den scheerkwast zien en zeepte mijn gezicht goed in, haar daarna den kwast toereikende. Zij kon er echter niet bij, hoewel zij, trillend van opwinding, haar arm zoo ver mogelijk uitstreekte, en ze had dan ook geen erg, dat ik, nog steeds lachend en met haar pratend, een stoel naar mij toe-

SCHIEDAM. DE GROOTE OF ST. JANSKERK, GEZIEN VAN HET ZUID-OOSTEN.

trok, waar ik bovenop ging staan om haar den kwast te geven. Dadelijk legde zij het mes weg, pakte den scheerkwast, en smeerde het kindergezicht in enkele oogenblikken vol zeep. Ik greep het mes, en smiet het op den grond, beheerschte mij nog een oogenblik en nam haar kalm den kleinen jongen af, die moord en brand schreeuwde, daar de zeep hem in mond en oogen was gekomen; daarop riep ik het kindermisje, die intusschen het fleschje gehaald had en nu verbijsterd in de deuropening stond, en keerde mij, na mij vergewist te hebben, dat het kind in veiligheid was, tot Fifi. ☞ Ik moet wel erg kwaad gekeken hebben, want ze drukte, na een blik op mij geworpen te hebben, beide handen voor de oogen. De schrik werkte echter nog zóó in mij na, dat ik in het geheel geen rekening hield met haar zielsgesteldheid, en haar driftig aan den arm trok, om haar van de kast af te halen. Zij moest zich nu wel van den ernst van haar vergrijp bewust zijn, want zij bleef niet staan, maar zakte dadelijk in elkaar.

☞ Toen ik er later over nadacht, leek het mij onverstandig, dat ik het daarbij niet gelaten had, en in plaats van haar in mijn opgewondenheid bovendien nog te straffen, mij niet voorgenomen had in het vervolg beter op haar te letten. Ik nam haar bij de hand mee naar een hoek van den tuin, waar een ongebruikt hondenhok stond, met een ijzeren hek er omheen. Om haar goed te doen gevoelen, wat zij gedaan had, wilde ik haar een soort vernederende straf opleggen, en haar, wat nog nooit voorgekomen was, een half uurtje vastbinden, opdat zij rustig over haar euveldaad zou kunnen nadenken. ☞ Slechts met moeite kon ik haar hand uit de mijne losmaken, zoo stijf omklemde zij die, terwijl zij er grappige apenkussen op drukte. Toen ik Fifi eindelijk den halsband met het touw er aan omdeed, week zij een pas terug, keek mij een oogenblik, geheel in de war gebracht, aan, en sloeg toen de oogen niet weer op, ook niet toen ik haar, omdat ik reeds lang weer berouw had van mijn strengheid, zachtjes over den kleinen zwarten kop streek, belovende, dat zij met een half uurtje weer vrij zou zijn, en ik haar vergiffenis zou schenken. Zij bleef echter met gesloten oogen onbewegelijk zitten. ☞ Ik had nu niet veel

tijd meer en moest mij haasten om mijn vrouw tegemoet te gaan, terwijl mij ondertusschen door het hoofd ging, hoe ontzettend zwaar deze gang geweest zou zijn, als dat spelletje eens anders afgelopen was. Ik sprak er maar niet over, om haar niet noodeloos aan het schrikken te maken, doch vertelde terloops, dat Fifi ongehoorzaam was geweest, en ik haar voor het eerst in haar leven had vastgebonden. Ontsteld over mijn strengheid ging zij zelf, na onzen jongen begroet te hebben, met mij naar het hok, om Fifi te bevrijden. ☞ Hoewel wij al uit de verte begonnen te roepen, kwam zij niet te voorschijn, en toen we voor het hek stonden, zagen we een klein lijkje aan het touw hangen, ter halver hoogte van het tamelijk hooge hok. Ze was waarschijnlijk aan den anderen kant op het dak geklauterd en het touw was te kort geweest, om er aan deze zijde weer af te komen. Misschien was zij er wel opgeklimmen, toen ze bij mijn terugkomst mijn stem hoorde, en was zij, toen mijn schreden zich naar den kant van het huis verwijderden, in de haast om mij na te loopen, aan het touw blijven hangen, zonder den grond te kunnen bereiken. De

plotselinge schok van den val en het aantrekken van den halsband, zal haar wel de kracht ontnomen hebben zich op de een of andere manier van den dood te redden...

☞ De herinnering aan haar laatsten blik bleef mij bij. Er is weinig in mijn leven, dat ik zoo graag ongedaan zou willen maken, als dit afscheid. En wanneer wij wel eens van een nalatigheid spreken, die ons ten zeerste bezwaart, omdat de dood zijn afwijzend zwijgen stelt tegenover den wil, een begane fout te herstellen, dan denk ik na dit voorval ook dikwijls aan de hoopvolle verwachtingen, die wij vaak bij dieren opwekten en ze onvervuld lieten, omdat wij ze als van nul en geener waarde beschouwden. . . ." E'ТОЕС.

OUD SCHIEDAM.

(Slot.)

SCHIEDAM. DE TOREN DER GROOTE OF ST. JANSKERK.

W IJ eindigen ons bezoek aan Oud-Schiedam met een bezoek aan de Groote of St. Janskerk, die in 1425 gewijd werd. In 1428 brak een hevige brand uit, waarbij het grootste deel der kerk in de asch werd gelegd; uit dien tijd zijn nog over het priesterkoor en het noordelijk zijkoor. Naast de kerk bevindt zich de Waag. ☞ De toren, die 54 meter hoog is, werd in de 15e eeuw herbouwd. Vóór 1786 was er een klokkespel van 12 klokken, dat in genoemd jaar vervangen werd door een van 38 klokken, gegoten door Andreas van den Gheyn uit Leuven. Des Vrijdags wordt het geregeld bespeeld en vermeldenswaard is, dat dit sedert 1791 geschiedt door een lid der familie Textor; in genoemd jaar werd tot carillonneur aangesteld J. C. Textor, die in 1816 vervangen werd door J. P. Textor, die het beiaarderschap bekleedde tot 1875, toen hij opgevolgd werd door zijn zoon, den tegenwoordigen beiaardbespeler H. J. P. Textor. ☞ Ook zijn er een drietal luidklokken in den toren; de oudste van 1455, gegoten door Willem van Cloterdyck en Steven Butendyck; de grootste door Willem en Jasper Meyer, dateerende van 1519 en de derde en jongste tevens (1710) door Claes Kortten en J. A. de Grave. ☞ Thans gaan we het inwendige van de kerk eens bezien, waar het licht aan Zuid- en Noordzijde door zeven groote ramen binnenvalt. De zuidelijke ramen hebben een eenvoudige randversiering van glas in lood; het middelste is een gedenk-raam, ter gelegenheid van de geboorte van Prinses Juliana geplaatst. In het midden van dit raam ziet men de Hollandsche leeuw in een tuin, waarin ook een Oranje-boom; met de voorpooten houdt hij een vaandel vast, dat tot opschrift heeft: „d'Oranjeboom bloeit voort". Rechts van dit middenstuk is het Nederlandsche, links er van het Mecklenburgsche wapen aangebracht. Boven het Nederlandsche ziet men de wapens der provinciën Noord-Brabant en Zuid-Holland, er onder die van Zeeland, Friesland en Groningen. Boven het wapen van Mecklenburg zijn die van Gelderland en Noord-Holland aangebracht, er onder de provinciale wapens van Utrecht, Overijssel en Drenthe. Onder het middenstuk bevindt zich het wapen van Prinses Juliana en daaronder het Limburgsche. Aan den voet van het raam is in een cartouche het volgende opschrift aangebracht: „Ter herinnering aan de geboorte van H.K. Hoogheid Juliana Louise Emma Maria Wilhelmina

Prinses van Oranje Nassau, Hertogin van Mecklenburg werd dit raam aangebracht geschonken door het Weeshuis der Hervormden en den 30 April MDCCCX aangeboden aan het College van Kerkmeesteren der Grootte of St. Janskerk". ☞ De ramen aan de noordzijde hebben ook heraldische versieringen. Daar ziet men n.l. in het tweede het Schiedamsche stadswapen en in het zesde dat van Zuid-Holland, terwijl het middelste raam aan deze zijde ook een gedenkraam is. In het midden daarvan is aangebracht het wapen van het geslacht Oranje-Nassau, waaronder het opschrift: „Onder 't Stadhouderschap van Willem I, Prins van Oranje werd deze kerk in gebruik genomen. Ao. 1572". Rechts hiervan zijn onder elkander de wapens van Nassau, Catzenellenbogen, Vianden en Dietz, links die van Nassau, Chalon, Oranje en Genève. Langs den onderrand van het raam leest men de wapenspreuk: „Je maintiendrai. Nassau". Onder beide gedenkramen, dus tegenover elkander, bevindt zich een dubbele deur, waarboven een „grauwtje" in een zwart-wit marmeren rand, evenals de deurposten. ☞ De Westzijde van de kerk wordt ingenomen door het orgel, waarvan de kast in wit en goud gehouden is. Er onder bevindt zich een breede deur, met mooi snijwerk. Oogenschijnlijk lijkt deze deur gevat te zijn in rijk bewerkte pilasters en kroonlijst van verschillende soorten marmer, doch bij nadere beschouwing blijkt dit snij- en schilderwerk te zijn.

☞ Tegenover het orgel wordt een gedeelte van een gesneden eiken koorschot bewaard met een eiken bank, welke stukken uit de laatste jaren van de 16e eeuw stammen. ☞ De preekstoel met gesneden paneelen is heel mooi, evenals het doophek met koperen boog; een burgemeesters- en een schepenbank met gebeeldhouwde luifels, roodbruin geschilderd, voltooiën het geheel. Voor den genealoog zijn de vele zerken met hunne opschriften een dankbaar

arbeidsveld. — ☞ Buiten het oude Schiedam is een nieuwe stad verrezen met moderne woonwijken, noodig geworden om de toenemende bevolking te huisvesten, die getrokken door verschillende nieuwe industrieën, waaronder vooral de scheepsbouw een belangrijke plaats inneemt, zich daar vestigde.

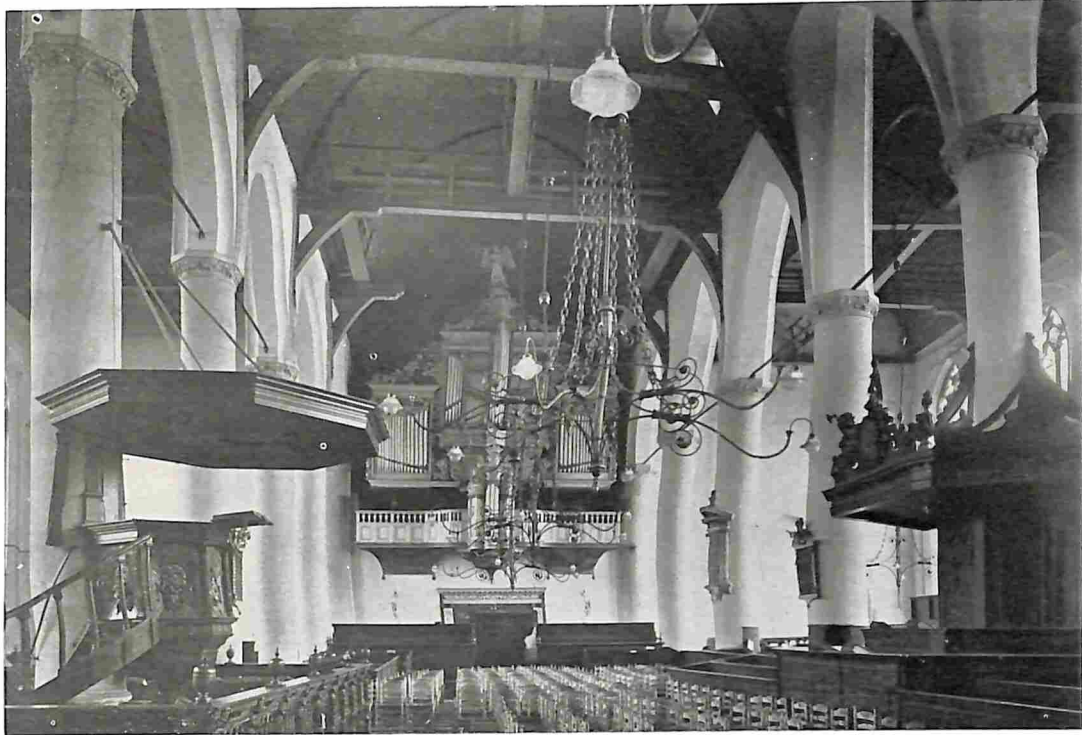
M. C. SIGAL JR.

Drankgebruik en -misbruik aan de Zaan in vroeger eeuwen.

WANNEER we eens een rondgang maken door een onzer wereldberoemde schilderijmusea, is het werkelijk opvallend, hoe dikwijls we onder al die kunstschaten der oude meesters voorstellingen te zien krijgen van vroolijke gezelschappen, waarbij de wijnkroes of de bierkan lustig rondgaat. Trouwens, het is overbekend dat onze voorvaderen bijzonder veel van een stevigen dronk hielden en daarbij juist niet altijd de matigheid betrachtten. ☞ Geen wonder dat in de Zaanstreek, een land van handel, scheepvaart en industrie, waar dus veel geld verdiend werd en waar steeds talloze vreemdelingen zich ophielden, openbare dronkenschap aan de orde van den dag was; het is dus alleszins begrijpelijk, dat een krachtig optreden der overheid met allerlei beperkende maatregelen hiertegen, af en toe meer dan noodzakelijk werd. ☞ We lezen, dat reeds op den 11den Juli 1533 bij privilege van keizer Karel V, van Brussel uit gegeven, aan de inwoners van Wormer werd toegestaan,

last te geven aan de tappers of taverniers, dat aan de jongelieden dier plaats voor niet meer dan ten hoogste één gulden crediet mocht worden verleend bij het gebruik van bier, wijn, of andere geestrijke dranken. Dit geschiedde, omdat er reeds meer dan eens over geklaagd was, dat menigeen ongeschikt bleek te zijn voor dienstneming bij de scheepvaart of als werkkraft aan een der plaatselijke bedrijven. ☞ Een „keure" van 1631, die door Burgemeesters en Vroedschappen van Oostsanen en Sardam afgekondigd en in 1638 nog eens dringend aan de ingezetenen dier dorpen in herinnering gebracht moest worden, luidde aldus: „De Staten van Hollandt en Westvrieslandt, (bericht werdende dat de herbergen binnen Oostsanen en Sardam seer werden misbruickt, laet in den nacht, ook mede des Sonndaghs, soo voor- als naermiddaghs onder de predicatie, waardoor niet alleen veele mannen ende jongelieden, tot schade ende ruine van haer selven, hare huysvrouwen ende kinderen wierden gedebaucheert, veele luyden ontsticht, maer oock den sabbath des Heeren gefrofaneert ende ontheylight), hebben goet ghevonden dat daerinne by behoorycke orde sal worden voorsien, ende dienvolghende geauthoriseert ende ghelast, authoriseren ende lasten mits desen, Burgemeesters ende Regeerders van Oostsanen en Sardam voornoemt, dat sy allen waerden ende waerdinnen; ende eenen yder sullen moghen interdiceren ende verbieden,

eenighe gasten binnen haren huysen ende herbergen, des smorghens ofte naermiddaghs, onder ende ghedurende de predicatie, te tappen, 't sy bier, wyn, brandewyn, taback ende dergelycke; ende dat sy mede geene gasten binnen harenhuysen ofte logysen tot geenen tyden sullen moghen setten, ofte houden, na de klokke negen uren savonts geslagen sal sijn, ofte oock deselve, na den voorsz. tyt eenighe wynen, bieren, taback of andere

SCHIEDAM. IN DE GROOTE OF ST. JANSKERK.

dranck te leveren ¹⁾, op de boeten van ses heeren ponden gelts, by de waerden en waerdinnen te verbeuren, ende op de boeten van twee gelycke ponden by de gasten, lagenoots (uytgesondert den doorreysenden man ende als er eenige verkoopinge in 't openbaer sijn gelegd), te verbeuren. Ende dat sy voorts mede sullen moghen verbieden, dat niemant voortaan ten sijnen huysen, de jongelieden sal moghen ophouden, omme met kaerten te spelen, taback ende brandewyn te drincken, op gelycke boete van ses ponden als voren, telckens als bevonden sal worde contrarie 't voorsz. verbodt gedaen te syn: Appliceeren deselve boeten voor een derden deel ten profyete van de Schout aldaer, ende de twee anderen deelen ten behoeve van den aanbrengher ende van den armen, elcks voor de helft. Lastende een yder, die desen soude moghen aengaen hem daernaer te reguleren. — Gedaen in den Hage, onder 't kleyn segel van 's Heeren Staten voornoemt, de 2 October 1631". ☞ Het schijnt, dat omstreeks 1641 en '42 de toestand nog niet veel verbeterd was, ja, dat het dikwijls ondoenlijk bleek zich des avonds buitenshuis te begeven, daar de openbare weg herhaaldelijk onveilig gemaakt werd door allerlei dronken volk, dat de voorbijgangers overlast aandeed. Ten slotte ging de kerkeraad van Westzaan er

1) Een eigenaardige zinsnede! Bekend zijn de oud-Hollandsche uitdrukkingen voor het rooken als: „Een pypjen smooek drincken" en dergelyke. Legt men nu den klemtoon in dezen zin op: *andere*, hetgeen bij het oplezen als vanzelf sprekend geschiedt, dan wordt de tabak gewoonweg tot de dranken gerekend; evenwel verandert de zaak met den klemtoon op: *dranck*; wat zou hier bedoeld zijn?

zich mee bemoeien en stelde deze namens alle andere kerkeraden der Zaanlandsche dorpen een request op, „also men van het herberg loopen, het aan den weg zitten om de voorbijgangers te bespotten en kwalijk te bejegenen, of hen tot haar goddeloos gezelschap aan te lokken, in de lange donkere avonden te vrees had”, hetwelk door gecommiteerde predikanten en onderlingen bij de Heeren Schepenen werd ingediend. ☒ Met dit verzoekschrift werd niet alleen beoogd, een straffe wet te verkrijgen tot bestrijding van de openbare dronkenschap en de bijna dagelijks voorkomende vechtpartijen in en buiten de herbergen, maar tevens, dat deze verordening dan ook werkelijk zeer streng nageleefd zou moeten worden. Dezelfde „keure” van 1631 werd nu weer opnieuw voor den dag gehaald en op zeer gewichtige wijze afgekondigd, maar of er ditmaal meer resultaat dan de vorige malen mee behaald werd, melden de Zaanlandsche historischrijvers niet. ☒ In de tweede helft der zeventiende eeuw lezen we weer het een

en ander over ergelijke toestanden, door drankmisbruik in enkele dorpen veroorzaakt. Aan den dijk te Westzaan behoorende tot de Friesche Doopsgezinde gemeente. Daar zijn huis zeer in trek was, werden er dikwijls tot laat in den nacht dringelagen en braspartijen gehouden, waardoor er wel eens ongergelden bij hem plaats vonden. De Doopsgezinde leeraar en opzieners maakten hieraan echter spoedig een einde door hem het Avondmaal te ontzeggen, zoolang hij het brandewijn schenken niet naliet. ☒ Jan Claesz. Schaep, door den begaafden Nederlandschen letterkundige en criticus Pieter Gerardus Witsen Geysbeek (30 December 1774 Amsterdam—13 October 1833 aldaar) den „Wormerveerder Cats” genaamd, licht zijn hart over zijn dorpsgenooten op de volgende wijze:

„t Is vreemt wat dat er huizen zyn,
Daar men Tobak en Brandewyn
Verkoopt en drinkt in 't openbaar
Als of het zond' noch schande waar' —
Men koopt het by de klyne maat,
Maar drinkt het veel in overmaat.
Dit quaat word laas hier so gemeen,
Dat men schier ziet dat ieder een
Verkoopt en koopt Tobak en Wyn,
Van wat religie hy mach syn”.

☒ Doch niet alleen den minderen man beschuldigt hij van deze ondeugden, want hij laat er op volgen:
„Zelfs de stylen van onz' Kerk,
Die plegen zulk en zulker werk:
Zy voeren wel een brede Staat
En zyn opzichtig in gewaat,
Zy leven gaarn op haar gemak
En drinken Wyn en wel Tobak”.

☒ In den huiselijken kring werd over het algemeen ook zeer veel gedronken; hiervan getuigen wel de talrijke nog overgebleven tinnen kroezen, de kristallen wijn- en bierglazen, de bokalen, mokken, fluiten en hoe ze vorderen heeten, vaak met inscripties en afbeeldingen van allerlei aard versierd en welke in die tijden bij dozijnen in de glazen kasten der Zaanse pronkkamers prijken. We vinden zelfs vermeld, dat er in een gewoon burgergezin dikwijls een anker wijn in de week verbruikt werd! Bij feesten, vergaderingen en dergelijke gelegenheden werd dit alles natuurlijk nog een graadje erger en ging het er bijgevolg wel eens wat ruw en woest toe. Bij de kerkelijke vergaderingen moest zelfs de kerkeraad daar maat-

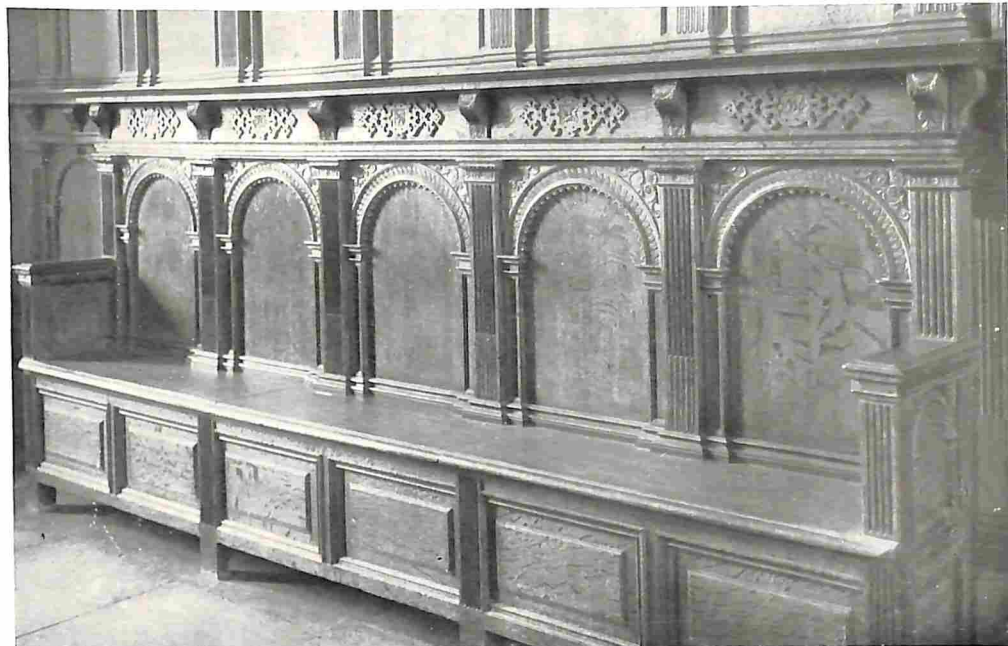

Foto C. Steenbergh.

SCHIEDAM. BANK IN DE GROOTE KERK.

regelen tegen nemen door de „drinckliedekens, by de diaconye in gebruyck, op te haelen”. ☒ Er is nog een zoogenaamde „bokaal met een steentje” bewaard gebleven, die vroeger jaren gebruikt werd bij de maaltijden der Regenten en bij de rekening en verantwoording der Diaconie voor den Kerkeraad. Men moest trachten de bokaal te ledigen, zonder dat het steentje tegen het glas tikte en anders: *poenitet* ¹⁾. — ☒ Het heeft volstrekt niet in onze bedoeling gelegen om met het vermelden van al deze minder fraaie bijzonderheden over het leven en de zeden der vroegere „Zaankanters” dezen in een kwaad daglicht te willen stellen, verre van dat! Ook heel veel goeds is er van hen te vertellen, waarvan de trouwe vrienden van „Buiten” zich trouwens reeds meermalen bij het lezen van onderscheidene artikelen over de Zaanstreek hebben kunnen overtuigen. Overigens gelooven we gerust aan te mogen nemen, dat het met het leven in die tijden aan de Zaan wel niet zool heel veel beter of slechter gesteld zal zijn geweest dan elders!

A. W. FRANCKEN.

1) Boetedronk bij maaltijden.

Foto C. Steenbergh.

SCHIEDAM. DEUR IN DE GROOTE KERK.

VAN VERRE STRANDEN.

III

DE „Koolinda” bracht mij naar het op ongeveer duizend mijlen van Broome gelegen Port-Darwin, den zetel van de Regeering der „Northern-Territory” van den Australischen Statenbond. ☒ Het op slechts twee honderd en vijftig mijlen van Timor gelegen „Darwin”, vroeger Palmerston geheeten, heeft een grooteren regenval dan Broome, en alles doet mij hier meer aan Java denken. De meeste in ons Indië zoo bekende boom- en palmsorten zijn hier geïmporteerd en groeien over het algemeen weelderig. De bruine zand-rijge bodem met een ondergrond van zachte, voor boomwortels doordringbare steensoort, schijnt zeer vruchtbaar te zijn. Het Gouvernement doet dan ook alles om de cultuur van tropische gewassen aan te moedigen, doch behalve dat men er enkele katoenaanplantingen vindt, zijn de successen gering. Het groote bezwaar zal wel altijd blijven: de te hooge loonstandaard van den blanken arbeider en zijn geringe prestatie in deze enorm-warme streken, terwijl allerlei bepalingen, welke den import van Aziaten belemmeren, deze nijvere menschenrassen angstvallig buiten de grenzen houden. Met de hier in 't wild rondzwerende inboorlingen is practisch niets te beginnen. Evenals de Indianenstammen in Noord-Amerika zijn zij een volk van jagers, en het Australische bosch met zijn duizenden buideldieren, vogels en eetbare knollen, verder de kusten, kreek en rivieren van ongekenden schelpdier- en vischrijksdom, zouden een tien-dubbel aantal kunnen voeden. Proeven in die richting mislukten steeds. Zelfs den in de missies opgevoeden heel- en halfbloed niggers kan nimmer iets worden overgelaten. De drang naar het bosch verdringt alle aangeleerde „beschaving”, en het woord, of liever begrip plicht, wordt opgevat als opgelegde straf. Heel vele decennia zullen nog voorbij gaan, alvorens deze geweldige, woeste, eenzame binnenlanden in werkelijkheid zullen zijn gepacificeerd. ☒ Tot mijn groote verbazing hoorde ik van de plannen om Port-Darwin met het op twee duizend mijlen afstand gelegen Adelaide, de hoofdstad van Zuid-Australië, per spoorlijn te verbinden; aan beide zijden wordt hieraan gewerkt en reeds zijn zes honderd mijlen rails, geheel van ijzeren dwarsliggers voorzien, gereed; deze aanleg geschiedt met strategische bedoelingen. Australië zal dan zijn tweede „trans Australian railway” hebben, zijnde Perth-Melbourne de eerste. ☒ Port-Darwin met ongeveer twaalf honderd blanke inwoners, is gunstig en schilderachtig gelegen aan een niet diep in de kust dringende, doch wijde baai. Groote en kleine eilanden liggen langs de grillige kust en verhoogden het schilderachtig geheel. Een korte van hout en ijzer gebouwde pier biedt plaats voor de grootste stoomschepen. De geheele kustlijn is beschermd door lage, rotsachtige heuvels, zwaar begroeid met inheemsche en Indische boom- en plantensoorten, welke op dit oogenblik getooid zijn met duizende, meest zacht geurende bloesems. ☒ Ik kan niet nalaten in mijne brieven de gastvrijheid en hulpvaardigheid te roemen, welke de toerist hier ondervindt. Is het eenigszins te begrijpen dat in een land waar de Pers zeer machtig is, de Gouvernements-ambtenaren den goedgezinden buitenlandschen journalist terwille zijn, zulks behoeft daarom geen gewoonte te wezen bij de niet ambtelijke inwoners. Het maakt mij dikwijls beschaamd te denken, hoe weinig ik kan stellen tegenover de vele hartelijke bewijzen van vriendschap, welke ik hier dagelijks ondervind. ☒ Op een mijner omzwervingen beklom ik een rotsachtig, vlak aan zee gelegen plateau'tje, vanwaar aan

VAN VERRE STRANDEN. MOEDER-
WEELE IN DE NOORDWEST-AUSTRALISCHE WILDERNIS.

alle kanten een schitterend uitzicht het oog boeide. Midden op de kleine grasvlakte, waar eenige half verwilderde geiten bij mijne aankomst vluchtten, was een eenzaam grafmonument. Hier rusten, sinds 1868, twee dier oude pioniers. Een sterke man van middelbaren leeftijd, leider van een door de Regeering uitgezonden expeditie, rust daar naast een jongen kerel van drie en twintig jaren. Beiden vonden verraderlijk den dood door de speren der inboorlingen. ☒ Nog leeft hier even buiten de stad een dier oude, eenvoudige helden, die een halve eeuw geleden de ongeveer drie duizend mijlen welke Sydney van dit verre Noorden scheiden, te paard en te voet aflegden. Als ik hem bezoek in zijn lief, met groen en bloemen begroeid huisje waar hij zijn „ouderdomspensioen” geniet, schudt hij zacht lachend het nog energieke, grijze hoofd. „By Jove”, zegt hij dan steeds weer, „ik heb je toch al alles verteld en dan . . .”, de dokter zegt, ik moet niet te veel praten.” En dan lacht hij en het woord „doctor” — hij zegt „that docfellow down below” met een zijwaartschen hoofdknik stadwaarts — wordt eenigszins minachtend uitgesproken door dezen ijzeren zoon der wildernis, voor wiens krachtige constitutie medicijn iets onbekends is. En dan duurt het geen vijf minuten of hij praat, en terwijl ik op een steen aan zijn voeten ben gezeten, rollen de films van wondre, onopgesmukte avonturen voorbij mijn geestes oog. ☒ Dan zie ik de acht krachtige, jonge kerels, die uitrokken om hun geluk te beproeven in die verre afgelegen streken, vanwaar het bericht was overgewaaid, dat „goud zoo maar voor het grijpen was”. Die acht makkers, die elkander in werkelijkheid trouw tot in den dood waren. Die alles hadden achtergelaten wat hun lief was en van wie slechts drie het land van belofte bereikten. En o, wat viel alles en alles tegen. Ik beleef in gedachten het gevecht met de boschniggers in Noord-Queensland, waar Jack en Bill en George vielen door de suizende speren der Blacks —. ☒ Zeg Jack — zoo vertelt hij — toen wij deze plek kozen voor kamp, dacht ik dat we goed hadden gelet op boschjes, vanwaar de Blacks ons konden bespeeren. Natuurlijk, zegt Jack, d'r waren geen boschjes. En wat is dat dan? Oh Hell, zegt Jack, dit kleintje hebben we overgeslagen. Even opruimen, je kunt nooit weten. Zeg, Charlie, dat maanlicht hier is verraderlijk, het is net of dat boschje nu dichterbij is dan zoo even. Kap het maar even weg, zegt Young, nu Old Charlie, anders loopt het vannacht nog over je heen, en lachend draait hij zich om . . . ☒ En als de drie Sydney boys, onbekend met de listen van in en door het bosch levende wilden, zorgeloos naderen . . ., dan valt „het boschje” plotseling in elkaar en met witte strepen beschilderde wilden springen te voorschijn en tien à vijftien speren suizen, maar al te wel het doel treffend, en het is eerst als de triompherende inboorlingen op 10 pas zijn genaderd, dat de vijf anderen het besef krijgen hunne geweren af te schieten. De aanval wordt hierdoor afgeslagen en de verschrikte wilden vluchten, doch . . . Jack ligt voorover en de punt van een zware oorlogsspeer steekt hem eenige inches uit den rug, en Bill en George sterven dien vreeselijksten aller nachten in hunne armen. ☒ Een volle week brengen zij door bij de graven hunner dooden en drie van hen doorzoeken het land om hunne gevallen makkers te wreken, doch de streek is als uitgestorven en het is hun als een vreeselijke nachtmerrie, waaruit zij, straks in het kamp terugkomende, zullen ontwaken, tot het versche graf en de afwezigheid der vroolijke kameraden de vreeselijke waarheid maar al te zeer bewijzen. Dan wordt Will ziek. Een poosje rusten, zegt Charlie, je beenen zijn gezwollen door vermoënis, dat is gauw genoeg in orde. Maar hij had nooit gehoord van Beri-Beri en scheurbuik, waarvan nu elk schoolkind weet dat zij ontstaan door gebrek aan vitaminen, veroorzaakt door een-

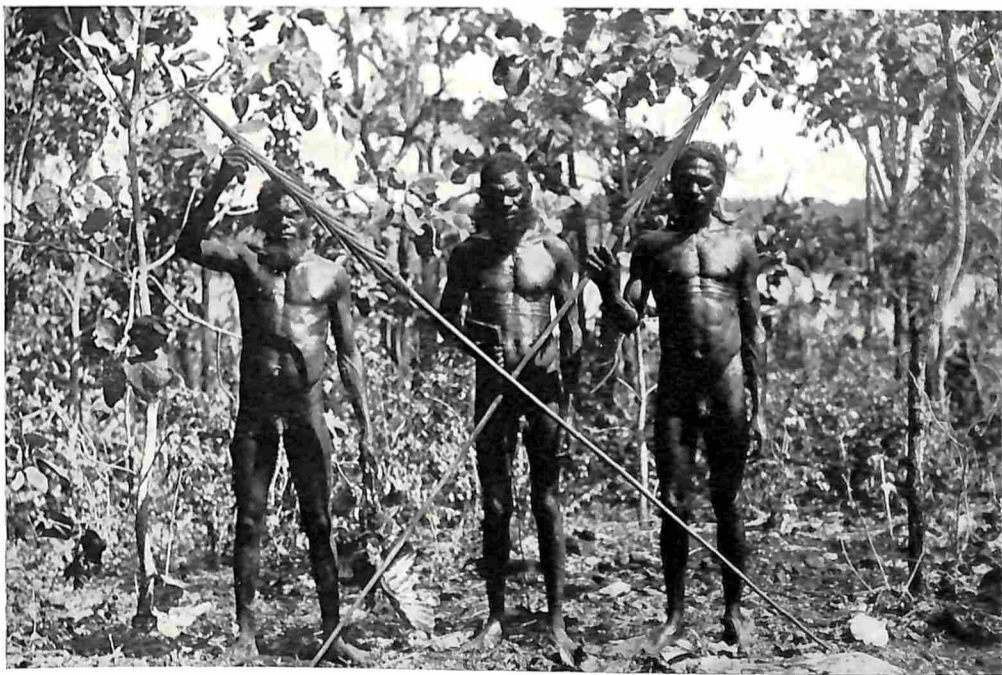
VAN VERRE STRANDEN. DANSENDE VROUWEN OP HET STRAND BIJ PORT DARWIN.

zijdig en verkeerd gekozen diët. Een week later begraven zij Bill
 ☼ Eenige dagen later zal Harry een vogel voor het avondmaal gaan schieten. Good bye, zegt hij, goed bye. Good bye, zegt hij, hij hunne handen wil schudden. Even later valt een schot. O God, zegt Charley, ik voel me beklemd en angstig over Harry. Hij was zoo vreemd na Wills dood En als zij hem vinden, een kort afscheidsbriefje in zijn koude hand gekneld, dan kijken zij elkander aan over het lijk van „hun baby”, zooals hij schertsend genoemd werd met zijn achttien jaren, en het „wie volgt?” is in hunne blikken te lezen. — ☼ Nog zijn avontuur en romantiek langs deze kusten en de naburige eilanden niet gestorven. Daar komen soms bruin, neen half zwart gebrande kerels in de bar van het hotel, alwaar ik wacht op een boot, welke mij zal brengen naar de steden en hare beschaving. Zij hebben dien verren blik in hunne sterke oogen, die doet denken aan turen naar oneindigen horizon. Zij zijn niet spraakzaam en drinken weinig. Doch waarachtige belangstelling in hun dikwijls gevaarlijk werk, wekt de zoo gaarne gegeven sympathie dier eenzamen. In de baai, vlak bij het strand, ligt dan een kleine tweemastlogger, welke hun eenige bron van inkomsten en tevens hun „tehuis” is. De „bemanning” bestaat uit eenige Maleiers en een hier of daar opgekikte Nigger, die als tusschenpersoon bij hun ruilhandel langs de kust dienst doet. Ook hebben zij allen een hond, meestal een kleine fox-terrier, die deelt in alle lief en leed, en wien zucht naar avontuur en sport uit de slimme, levendige oogen straalt. Over dien hond, den eenigen makker in hun leven van beschaving-mijdende blanken, zijn zij niet uitgepraat. „My Word, he is some character, that dog . . . !” ☼ Onder de geweldige stralen der verzengende tropische zon boven deze kusten, ziet men dikwijls een eenzaam kruis, door vriendenhanden geplaatst te midden der stille, groote wildernis; het is het eenige wat herinnert aan een stil menschenkind, dat de zucht en den onweerstaanbaren drang naar avontuur en daden dorst volgen en, alle conventie terzijde zettende, den moed had . . . , te leven naar eigen keuze en opvatting.

W. A. SCHRAUWEN.

VAN VERRE STRANDEN. INBOORLINGEN NA EEN JACHT OP KANGEROES.

VAN VERRE STRANDEN. BOSCHNEGERS BIJ KIMBERLEY.

In het rijk der stilte

4) DOOR CHARLES G. D. ROBERTS

DE ROEPSTEM VAN HET NOORDEN. (Vervolg).

DE stad, waarheen de beer gevoerd was, was niet zóó diep in het Zuiden of soms, bij heel groote tusschenpoozen, lag zij op den weg van een vèr-reikenden pool-sneeuwstorm. Eens op een dag kwam er ontzettend plotseling, direkt na een windrigen dooi, zoo 'n storm opzetten. Binnen een half uur was de vijfver bevroren en dwarrelde een fijne sneeuw opgejaagd de kooi in. ☼ De ongelukkige beer hief zijn kop op en keek naar buiten uit zijn hok. Maar hij zou zich niet voor de tweede maal voor den mal laten houden. Hij stelde geen vertrouwen in dien storm hier in het land; hij wendde er zijn rug naar toe en begroef zijn neus dieper tusschen zijn pooten. ☼ Intusschen werd het snel kouder; de wind nam in hevigheid toe en hilde over de sneeuw en de daken; en de sneeuw, droog en hard als de opgejaagde naalden van den Poolnacht, werd zooidicht, dat men geen tien passen voor zich uit kon zien. Door dien sneeuwstorm liepen de oppassers snel langs de open kooien om te zorgen, dat de dieren, die er behoefte aan hadden, beschutting kregen. Ten slotte brachten de koude, het bulderen van den wind, de kille hoopen sneeuw, die zijn hok binnendrongen, den beer op de been. Hij draaide zich langzaam om en liep naar buiten, den storm tegemoet. ☼ Nu vond hij zich inderdaad alleen en in wat zijn eigen wereld scheen te zijn. Hij kon niet langer weigeren te gelooven in de voortgejaagde ijskristallen die zoo heerlijk prikkelden op zijn tong en zijn geopenden muil. Dit was echte sneeuw, die om hem dwarrelde en zich om hem ophoopte. Dit was echt ijs, dat versplinterde als hij in en uit zijn vijver sprong. Voortdurend draafde hij rond in zijn kooi, beet opgetogen in de sneeuw, rolde zich er in, snoof ze op, jankte ertegen. Toen zijn oppasser kwam en met verbazing naar hem keek en met sym-

pathiek begrijpen tot hem sprak, hoorde noch zag hij hem. In zijn oogen loeide de orkaan over de onmetelijke ijsvlakten. In zijn ooren klonk in het bulderen van den wind het verpletteren der schurende schotsen. In zijn hart klonk de roepstem van het Noorden — en plotseling beantwoordde dit dien roep. Hij stond stil met een vreemden, niets-begrijpenden blik in zijn oogen, alsof hij verstijfd was door een geweldigen schok. Toen zwaaide hij op zijn pooten; en zonk levenloos neer aan den diep besneeuwden rand van zijn vijver.

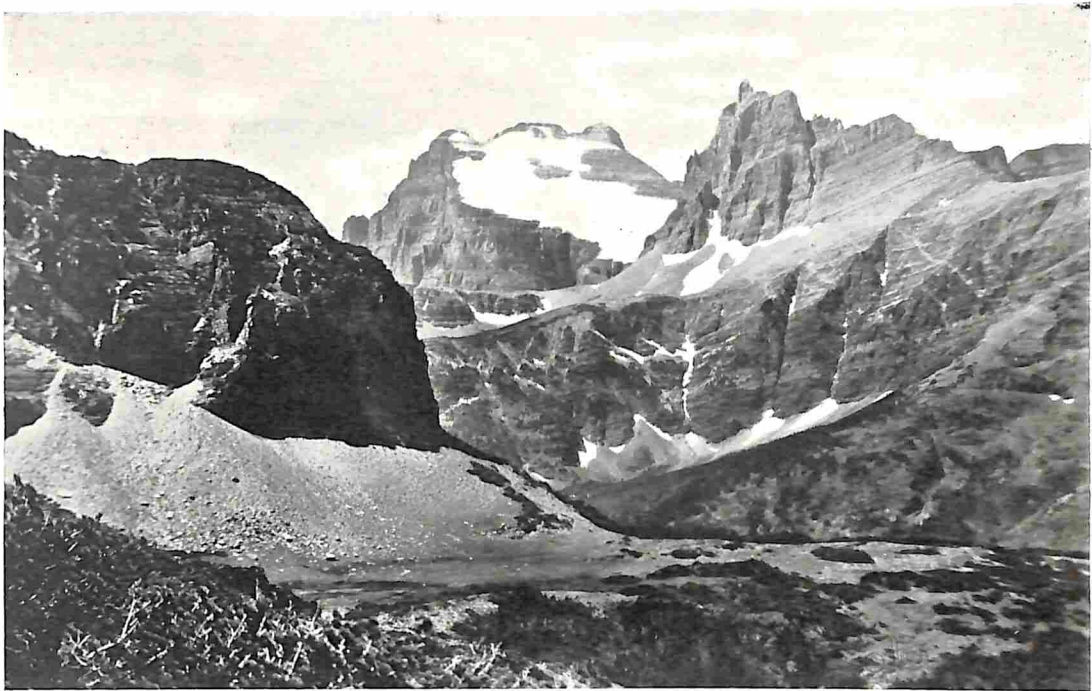
DE LAATSTE HINDERNIS.

I.

In een rond kuiltje in het zuivere, heldere, kiezel van de zandbank in de rivier kwam er leven in het kleine eitje van de groote Quahdavic zalm. Maanden lang had het daar gelegen temidden van duizenden van zijns gelijken, terwijl het heldere, koude, door niets verontreinigde water voortdurend er over heen stroomde. Gedurende den herfst hadden de onbelemmerde zonneschijn en de versterkende wildernislucht, die door het onbeschaduwde, ondiepe water heendrongen, dit een levenwekkende kracht verleend — schoon dit ternauwernood noodig was in dien helderen, door bronnen gevoeden stroom. Toen de felle Noordsche winter neerdaalde op het hooge dal van den Quahdavic, kostte het hem moeite de snelle strooming, die golvend over de zandbank huppelde, te doen bevroeren; en toen de vorst ten slotte zegevierde en gedurende de lange, windstille nachten het water deed verstijven, bracht hij het niet verder dan tot een dun vliesje van doorschijnend, staalhard ijs, waardoor het licht — evenals door den sneeuwmantel, die het alras bedekte — tegen den middagzacht maar glanzend heendrong, met een etherische kobaltritt. De plaat waarop de oude zalmen hun rond kiezelnest hadden uitgegraven,

lag hoog op den Grooten Zuiderarm van den Quahdavic, weinige mijlen verwijderd van het koude bronnenmeer waaruit hij ontsprong. Die Groote Zuidelijke Arm was een door de zalmen zeer gezochte rivier, om haar diepe plassen, haar fijne kiezel paaivelden ¹⁾, de zuiverheid en voortdurende koelheid van haar stroom en haar afgelegenheid, die haar beschermde tegen de invallen van hebzuchtige stroopers. In haar heelen loop was er maar één ernstige hindernis, de Groote Waterval, waar de rivier zich van een hoogte van twaalf voet loodrecht omlaag stortte om zich daarna over een lengte van een halven mijl met donderend geweld een weg te banen over een aantal lage zandplaten, waartusschen zich diepe plassen hadden gevormd. De Waterval was van dien aard, dat hij de sterke visschen niet veel inspanning kostte om ze te overwinnen. Maar de zwakelingen vielen onverbiddeijk uit. Geen zwakke zalm bereikte ooit den top van dien steilen, neerdonderenden val. En daar de paaivelden alle boven den Val lagen, waren de zalmen die in den Grooten Zuidelijken Arm uitgebroed waren, van een mooi ras, met lange vinnen en groote zwemkracht. Toen het kleine eitje in het kiezel tot leven kwam — evenals de duizenden andere kleine eitjes in het rond ongeveer tezelfder tijd deden — was er geen ijslaag die den stroom gevangen hield, maar ijde deze klaterend voort onder een zoele lenteson. De diepe kuil in het kiezel beschutte de bewegende atomen, zoodat zij niet werden meegevoerd door de strooming boven ze. Maar hoe klein ze ook waren, namen ze toe in kracht op een wijze die, in vergelijking met hun

grootte, wonderbaarlijk mocht genoemd worden, en zulks naar mate zij den dooierzak die aan ze hing sneller resorbeerden tot ze visschengedaanten kregen, bijna microscopisch klein weliswaar, maar volmaakt van vorm. Toen zij eenmaal zoo ver waren, waagden zij het onder en van achter het beschermende kiezel uit te komen, den snellen stroom te tartten en te trachten naar den oever te zwemmen, waar het ondieper water minder talrijke en minder dreigende gevaren opleverde voor jonge zalmen. Het ei, waaruit ons zalmpje was voortgekomen, behoorde tot de eersten, die waren uitgebroed, en zoo behoorde deze tot de voorsten uit den troep, die tot kracht kwam en die de reis uit het nest op de plaat naar den oever ondernam. Zoowat een twintigtal ging met hem op weg, de strooming tartend, snel terugschietend om beschutting te zoeken en even later opnieuw het waagstuk ondernemend. Een voorbijgaande forel, hongerig en scherp loerend, schoot over ze heen, tegen den stroom op zwemmend; maar daar hun aantal zoo gering was en zij verspreid zwommen, ontsnapten zij aan haar noodlottige opmerkzaamheid. Niettemin verschrikt door die plotselinge schaduw, verborgen zij zich in het kiezel en waagden zich gedurende eenigen tijd niet weer in de gevaarlijke wereld. Toen het zalm-atoom zich weer naar buiten waagde, vond hij zich in veel grooter gezelschap. Nog honderden van die uiterst kleine schepseltjes waren uit het nest gekomen en zwommen met hem naar den oever. Toen het

IN HET GLACIER NATIONAL PARK.

weerlooze troepje naderde, zag hij een paar — naar zijn idee — reusachtige schepselen tusschen ze door schieten, die ze gulzig bij twee en drie tegelijk op hapten; en hijzelf ontsnapte ternauwernood aan die vraatzuchtige kaken door nog net op tijd vooruit te schieten. Die schijnbare monsters waren niet anders dan jonge roodvinnen, een paar duim lang, die hij binnenkort zou minachten en weg zou jagen van zijn voedergrond. Doordat zijn snellere ontwikkeling en zijn grootere vlugheid hem zulke goede diensten hadden bewezen, was hij nu de anderen meer dan een voet vóór gekomen en ontkwam daardoor aan een ander en veel grooter gevaar. Een geweldige schaduw, zoo groot wel als een forel, daalde boven ze neer en terwijl hij angstig wegkroop achter een puntigen steen zag hij een grooten zuigvisch lui neerstrijken daar waar de opeengepakte menigte het dichtst was. Met ronde, afschuwelijk zich samentrekkende en uitzettende mondopening, omlaag gebogen als een omgekeerde snuit, zoog de groote visch de kleintjes gretig op, waarbij hij ze door zijn sterk zuigvermogen zelfs uit hun schuilplaatsen in het kiezel zoog. Van de honderden die aan dien eersten uittocht uit het nest hadden deelgenomen, bleven er niet meer dan een zestigtal over om hun beangst en hijgend dwergleidertje te volgen naar de ondiepte waarin de groote zuigvisch niet kon doordringen. Tusschen de steentjes vlak bij den oever, waar het water nauwelijks een duim diep was, dorsten zelfs de gulzige, jonge roodvinnen zich niet wagen. Niettemin waren er nog tal van vijanden, die begeerig uitkeken naar de komst van het jonge goedje; en de kleine knaap, wiens ééne uur voorsprong hem tot den pionier van de school gemaakt had, bemerkte, dat hij al zijn natuurlijke gaven zou moeten aanwenden om het ontkiemende leven te redden, dat hij pas kort te voren had verkregen.

(Wordt vervolgd.)

1) broedbedden der zalmen